

Wikipedia i utbildning

Välkommen att börja
använda Wikipedia!

1. Börja med att titta runt	2
2. Registrera ett användarnamn
(om du inte redan gjort det)	2
3. Skapa en användarsida	3
4. Diskutera med andra användare	3
5. Kolla senaste ändringar	4
6. Kolla historiken	4
7. Rätta ett stavfel	5
8. Upptäck kategoriträdet	5
9. Lägg till en källhänvisning	6
10. Skapa en ny artikel	7
11. Lathund för wiki-text	7

1. Börja med att titta runt

Ofta hamnar man på Wikipedia när man gör en webbsökning efter något man inte vet. Man kanske undrar var Korpilombolo ligger och högt upp i Googles träfflista syns artikeln från Wikipedia. Där står att "Korpilombolo är en tätort i Pajala kommun ...", lite om ortnamnets etymologi, ortens historia från 1500-talet och som avslutning lite kuriosas.

Men är detta all väsentlig kunskap om Korpilombolo? Man ser ju inte vad som har utelämnats. Och är uppgifterna korrekta? Stöds de av källhänvisningar?

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan uppe till höger, skriv in din egen hemort, eller något annat ämne som du behärskar.
- Kolla hur artikeln är uppbyggd, vilka rubriker som finns, hur källorna ser ut, var finns det bilder?
- Finns det något stavfel eller syftningsfel som går lätt att rätta till eller fattas det nånting uppenbart?
- Klicka på "Redigera" uppe till höger bredvid sökrutan.
- Kolla hur artikeln ser ut i redigeringsläge. Hur ser rubrikerna ut? Var är källorna? Hur ser länkarna ut?
- Rätta de eventuella fel du hittade, eller lägg till om det fattas.
- Skriv vad du gjort i redigeringsssammanfattningsrutan under redigeringsrutan.
- Förhandsgranska!
- Spara om det ser bra ut.

2. Registrera ett användarnamn (om du inte redan gjort det)

Det är tillåtet att redigera Wikipedia anonymt, utan att registrera något användarnamn. Men i historiken och loggar visas då IP-adressen i stället för användarnamnet, och det kan vara mer avslöjande.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Klicka på "Logga in/skapa konto" överst i högra hörnet. Om den länken inte finns, klicka först på "logga ut".
- Klicka på länken "Skapa ett användarkonto".
- Tolka den suddiga texten och skriv av den i rutan. Detta är en "captcha" som testar om du är en människa.
- Fundera ut ett bra användarnamn. Ha också något i reserv om ditt första val redan skulle vara upptaget.
- Välj ett lösenord. Men ange inte samma lösenord som du har till jobbet eller din Internetbank. Det spelar kanske ingen roll om någon skulle lyckas avlyssna ditt Wikipedia-lösen och börja skriva artiklar i ditt namn. Men du vill ju inte riskera säkerheten på jobbet eller banken för det.

- Du kan ange din e-postadress om du vill. Den visas inte för andra användare, men de kan skicka meddelanden till dig genom Wikipedia-servern.
- Tryck på knappen "Skapa ett konto".

3. Skapa en användarsida

När ditt användarnamn syns i loggar och historiken för artiklar, kan andra klicka på namnet för att komma till din användarsida. Där kan du berätta om dig själv, precis så mycket eller lite som du vill.

Om du har registrerat ett användarnamn och loggat in, syns några länkar överst till höger. Om ditt användarnamn syns i rött, har du ännu inte skapat någon användarsida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Om det står "Logga in" i övre högra hörnet, klicka på den länken och ange ditt användarnamn och lösenord.
- Nu ska ditt användarnamn och några andra länkar synas överst till höger.
- Klicka på ditt användarnamn. Om det var en blå länk, hade du redan en användarsida. Klicka i så fall på "redigera".
- Det du skriver i textrutan blir din användarsida. Skriv exempelvis: "Jag är nybörjare på Wikipedia och håller på att lära mig".
- Du kan också skriva på din användarsida varför du tycker att Wikipedia är viktigt. Hur vi skriver i Wikipedia kan vi komma överens om, men varför vi skriver kan vara olika för varje användare.
- Klicka på knappen "Spara" under textrutan.

4. Diskutera med andra användare

Wikipedia är ett samarbete mellan många användare. Kommunikationen med dem är viktig och kan ske på många sätt. Det viktigaste är varje användares diskussionssida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Se till att du är inloggad. Ditt användarnamn ska stå bland länkarna högst uppe till höger.
- Fråga någon annan deltagare vid övningarna om deras användarnamn. Låt oss säga att det är "Rymdbörje".
- I sökrutan till höger, skriv in Användare:Rymdbörje
- Vad avslöjar Rymdbörje om sig själv på användarsidan?
- I menyn till vänster, klicka länken "Användarbidrag". Har Rymdbörje gjort några intressanta redigeringar?
- Gå tillbaka till användarsidan för Rymdbörje.

- Klicka fliken "Diskussion" högst upp.
- Om det redan fanns en diskussionssida, klicka på fliken "Nytt ämne".
- Skriv in i rutan: Visst är det skoj att redigera. Men är det inte kaffepaus snart? ~~~~
- Klicka på knappen "Spara" under textrutan.
- De fyra tilde-tecknen (~~~~) ska nu ha blivit en signatur, som är ditt eget användarnamn och datum.
- Be Ryldbörje att gå till någon sida på Wikipedia.

5. Kolla senaste ändringar

Wikipedia har ingen centralredaktion, så vem håller koll på klottret? Det är din uppgift! Wikipedia är den fria encyklopedin, som alla kan läsa, alla kan skriva och alla kan övervaka och kvalitetssäkra.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I vänstermenyn, klicka "Senaste ändringarna".
- I den här sidan syns de 50 senaste redigeringarna som gjorts. Ett **N** i fetstil anger att en ny sida har skapats. Ett **m** i fetstil anger att en mindre ändring har gjorts. I kursiv stil i slutet av raden visas användarens redigeringskommentar.
- Klicka på länken "(skillnad)" för något sida i listan som verkar intressant.
- Till vänster visas den text som tagits bort. Till höger visas den text som lagts till. De ord som ändrades kan vara markerade i rött.
- Var det en förnuftig redigering, så låt den vara och gå tillbaks till Senaste ändringarna för att undersöka en annan redigering.
- Om det var elakt klotter, klicka "gör ogjord" uppe till höger.
- Men om det var en oförnuftig ändring, som troligen gjordes av missförstånd, kan du i stället gå till användarens diskussionssida och vänligt påpeka misstaget. Alla ska ha en chans att bättra sig.
- Under "Senaste ändringarna" finns också länkar till "loggar" över andra slags händelser, till exempel nya användarkonton och sidor som blivit raderade.

6. Kolla historiken

Ett annat bra sätt att se vad som hänt i en artikel är fliken Visa historik. Där går det att följa hur en artikel vuxit och förändrats under hela sin livstid.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I vänstermenyn, klicka "Slumpartikel".
- Klicka på "Visa historik" bredvid sökrutan.
- Kontrollera när artikeln senast ändrades och om det var en bra ändring. Återställ om det var klotter, uppdatera om det var länge sen och det har hänt

saker sen senaste uppdateringen.

Bevakningslista

Ett bra sätt att hålla koll på artiklar du är intresserad av är att ha dem på din Bevakningslista. Bevakningslistan kommer du till bland länkarna uppe till höger när du är inloggad.

Övning

- Lägg till några artiklar du är intresserad av på din Bevakningslista genom att klicka på stjärnan bredvid sökrutan.
- Redigera några av artiklarna på din bevakningslista och be några kurskamrater också redigera artiklar på din bevakningslista.
- Klicka på "Min bevakningslista" och se vilka ändringar som har gjorts.
- Ta bort en artikel från din bevakningslista genom att klicka på stjärnan på en artikel du redan bevakar.
- Ta bort en artikel från din bevakningslista genom att redigera listan i råformat när du är inne på din bevakningslista.

7. Rätta ett stavfel

Många artiklar i Wikipedia är skrivna av entusiaster som älskar sitt rockband eller fotbollslag, men skrivkunnigheten är inte alltid på topp. Utan att vara expert på ämnet, kan en allmänbildad person ge en hjälpsam hand.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I menyn till vänster, klicka på länken "Slumpartikel".
- Läs sidan som kommer upp och leta efter stavfel, särskrivningar, syftningsfel eller andra språkliga brister.
- Om artikeln såg bra ut, klicka fram en ny Slumpartikel.
- När du ser ett fel, klicka "Redigera" endera på fliken överst i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Artikelns wikitext syns nu i textrutan. Förutom själva texten kan där finnas uppmärkning för ''kursivering'', ''fetstil'', [[länkar]] och liknande. Låt inte detta förvill dig.
- Leta på språkfelet och skriv in den rätta texten där.
- Vid "Sammanfatta redigeringen", skriv "språkfel".
- Klicka på knappen "Spara" under textrutan.
- Kontrollera att den nya versionen av artikeln ser bättre ut än den tidigare.
- Klicka på fliken "Historik" för att se ditt bidrag.

8. Upptäck kategoriträdet

Längst ner i varje artikel i Wikipedia anges en eller flera kategorier. Nya kategorier kan skapas av vem som helst, precis som artiklar. Kategorierna följer

inte något fastlagt system, men kategoriträdet ser ungefär likadant ut på alla språk av Wikipedia.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Leta på någon artikel som intresserar dig, till exempel din egen hemort eller någon intressant författare. Längst ner anges en eller flera kategorier.
- Vilka kategorier ingår artikeln i? Klicka på en av kategorierna.
- Kategorisidan har ett namn som börjar med Kategori: och påminner till utseendet om en artikel, men i stället för text har den en lång lista över de artiklar och underkategorier som ingår. Dessutom kan kategorin själv ingå i en eller flera överordnade kategorier, vilket visas längst ner.
- Välj någon av de överordnade kategorierna, för att se vilka andra underkategorier den innehåller.
- Borde den artikel, som du började med, tillhöra någon annan kategori?
- Gå tillbaks till artikeln du började med.
- Klicka fliken "Redigera" högst upp i sidan.
- Rulla ner till slutet av wiki-texten.
- Där kan du skriva in exempelvis [[Kategori:Orter i Pajala kommun]]
- Klicka på knappen "Spara".

9. Lägg till en källhänvisning

Det är numera ett starkt önskemål att artiklar i Wikipedia ska hänvisa till källor. Tyvärr ställdes detta krav inte tidigare, så många äldre artiklar saknar källhänvisningar. Ibland läggs markeringen [källa behövs] in vid tvivelaktiga uppgifter.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan, skriv Kategori:Alla artiklar som behöver enstaka källor
- I den här kategorin finns ungefär 8300 sidor som innehåller markeringen "källa behövs". Välj någon av dem.
- Leta reda på var i artikeln "Källa behövs" är inlagt.
- Känner du till någon bra källa att hänvisa till, för det ifrågasatta påståendet? Påståendet kanske är fel och måste rättas?
- Klicka "Redigera", endera högst upp i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Leta på {{källa behövs}} eller {{kb}} i wiki-texten.
- Lägg in en fotnot, så här: <ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43.</ref>
- Se till att det längst ner i artikeln finns en rubrik för källor, och att markeringen <references/> finns där. Det är där fotnoterna kommer att hamna. Lägg annars till det i slutet av artikeln:

== Källor ==

<references/>

- Vid "Sammanfatta redigeringen", skriv "källhänvisning".
- Klicka på knappen "Spara".

10. Skapa en ny artikel

När Wikipedia saknar en artikel om något viktigt ämne, är det din uppgift att skriva den artikeln.

Avancerad övning

- Varje ny artikel bör vara förankrad med länkar från existerande artiklar. Artikeln om Vetlanda bör ha en länk från artikeln om Småland och artikeln Bostongurka bör ha en länk från artikeln Mosbricka. Utan sådana länkar skulle den nya artikeln bli hängande i luften, eller föräldralös (engelska: orphan) med risk för att ingen hittar den.
- Hitta ett ämne som behöver en ny artikel och en lämplig moderartikel, där den kan förankras med en länk.
- Redigera moderartikeln och lägg in en länk till den nya artikeln, t.ex. [[Vetlanda]] eller [[Bostongurka]].
- Klicka på knappen "Spara".
- Moderartikeln ska nu ha en röd länk till den ännu inte existerande artikeln. Klicka på denna röda länk.
- Skriv den nya artikeln. Första ordet ska vara uppslagsordet i fetstil. Första meningen ska vara en förklarande sammanfattning av hela artikeln. Använd avsnittsrubriker, länkar till andra artiklar, källhänvisningar och kategorier som det passar.
- Lägg aldrig in lånad text utan tillåtelse.
- Klicka på knappen "Spara".
- Var beredd på att andra kommer att redigera din nya artikel. Du "äger" den inte. Den kan rentav bli raderad, om det var ett olämpligt val av ämne.

11. Lathund för wiki-text

Allt innehåll i Wikipedia skrivs i texttrutor direkt i webbläsaren, där det tyvärr inte finns samma funktioner som i en vanlig ordbehandlare. Därför måste man använda specialtecken, som kallas wiki-text eller uppmärkning (mark-up).

'''fetstil'''

fetstil

''kursivering''

kursivering

== Avsnittsrubrik ==

Avsnittsrubrik

=== Underrubrik ===

Underrubrik

* Punktlista

• Punktlista

# Numrerad lista	1. Numrerad lista
: Indrag	:Indragen text
:: Mer indrag	Mer indrag.
[[Sverige]]	Länk till en annan artikel.
[[lykta lyktor]]	Texten lyktor länkar till artikeln lykta.
[[File:Älg.jpg thumb En älg i granskog.]]	Bild (filnamnet Älg.jpg) med tillhörande bildtext.
{ class=wikitable - ! Land !! Poäng - [[Sverige]] 17 }	Tabell med: - radbrytning ! rubriker !! tabellvärden
<ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43</ref>	Fotnot för källhänvisning.
{{SFDb person=133633}}	Mall-anrop med parameter.
~~~~	Signatur i diskussionsinlägg.

Om du har frågor eller funderingar, hör av dig!

Med vänliga hälsningar,

Sophie Österberg
Education manager
0733-832670
sophie.osterberg@wikimedia.se
utbildning.wikimedia.se

